

Protokoll fört vid pleniföredragning

Social- och miljöavdelningen

Socialvårdsbyrån, S2

Närvarande

KS - CG - MP - MN - WV

Frånvarande

NF - TA

Justerat

Ordförande

Lantråd

Katrin Sjögren

Föredragande

Minister

Wille Valve

Protokollförare

Vik. jurist

Salome Saar

Ärende/Dnr/Exp.

Beslut

Nr 1

Språkliga brister i lagar och förarbeten

inom socialvårdens område

ÅLR 2018/7825

100 S2

Landskapsregeringen har i sitt arbete i ett flertal fall uppmärksammat omfattande diskrepanser i den finsk- och svenskspråkiga versionen av en viss lagtext och/eller regeringsproposition.

De här avvikelserna i text är allvarliga, eftersom de kan orsaka skillnader i förståelse, tolkning och användning.

Lagar jämte regeringspropositioner samt utkast till lagar jämte detaljmotiveringar där de här problemen förekommer och har uppmärksammats av landskapsregeringen är socialvårdslagen (FFS 1301/2014), lag om klienthandlingar inom socialvården (FFS 254/2015), utkastet till klient- och patientlag (6.7.2018), utkastet till barnskyddslag (6.7.2018) samt lag angående specialomsorger om utvecklingsstörda (FFS 519/1977). Det bör poängteras att en systematisk granskning av alla de ovannämnda lagarna och propositionstexterna inte har gjorts, varför det inte kan uteslutas att problemen är flera än de nu observerade.

Relevant lagstiftning

Självstyrelselagen (ÅFS 1991:71, Sjl) för Åland utgör ett undantag från finländska språkbestämmelser. Genom självstyrelselagen garanteras Ålands status som ett enspråkigt svenskt landskap, vilket är ett undantag från både språklagen och grundlagen i språkligt avseende. Redan tidigare, i Ålandsöverenskommelsen från 1921, har man säkerställt och garanterat den åländska befolkningen bevarandet av bl.a. språket. När man betraktar Finlands och Ålands förhållande till varandra utgör uttryckligen språket en viktig del av samspelet.

Trots det ovannämnda är vissa finländska språkbestämmelser av intresse. Enligt 17 § 1 mom. i Finlands grundlag (FFS 731/1999) är Finlands nationalspråk finska och svenska. 2 mom. fortsätter med att konstatera att

det allmänna ska tillgodose landets finsk- och svenskspråkiga befolknings samhällsliga behov enligt lika grunder. I 79 § 4 mom. i grundlagen konstateras att lagarna stiftas och publiceras på finska och svenska. RP 1/1998 rd utvecklar momentet genom att konstatera de finsk- och svenskspråkiga lagtexternas lika giltighet.

I Slaf 1/2017 (Svenskt lagspråk i Finland) specificeras ovannämnda 79 § 4 mom. i grundlagen genom att konstatera att ”[d]et betyder att båda språkversionerna är autentiska och att de är lika giltiga eller, som man förr uttryckte saken, äger lika vitsord. Den svenska texten är alltså i princip inte en översättning i den meningen att den finska texten automatiskt skulle ha tolkningsföreträde.”. Det här är beskrivande för situationen i Finland – språkversionerna är juridiskt sett likvärdiga, men det förefaller som om man ger den finskspråkiga versionen tolkningsföreträde.

Konsekvenserna av bristerna

Om stiftande och publicering av lagar på finska och svenska stadgas i grundlagen, språklagen och i lagen om Finlands författningssamling. Genom att anse att båda språkversionerna av lagarna är autentiska och likvärdiga så konstaterar man indirekt att lagarna ska ha samma innehåll. Denna självklarhet konstateras inte uttryckligen och skilt i lagtexterna eller i regeringspropositionerna inom rättsområdet.

Rättsosäkerheten som uppstår i och med att den finskspråkiga och den svenskspråkiga lydelsen av socialvårdslagen samt lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda är olika till sitt innehåll är grav. RP 345/2014 till lag om klienthandlingar inom socialvården har så många diskrepanser mellan språkversionerna att man delvis får helt annan information på finska än på svenska. Landskapsregeringen betonar att det är en självklarhet att man ska kunna lita på den svenskspråkiga lydelsen av lagar och regeringspropositioner.

I sitt beslut (dnr OKV/178/1/2017) nämner justitiekanslern att man i lagberedningsprocessen strävar efter att förverkliga möjligheten att delta i lagberedningen, att hörandet ska ha reell betydelse under beredningen samt att målsättningen är att nationalspråken ska behandlas lika. Beaktande de språkliga bristerna i *utkastet* till klient- och patientlag samt i *utkastet* till barnskyddslag, kan man starkt ifrågasätta om det här uppfylls. Om utkast till lag har olika innehåll beroende på språkversion leder det här också till att de yttranden som avges baserar sig på ett icke-överensstämmande innehåll, och därmed till att remissförfarandet förfelas.

Utgångspunkten för landskapsregeringen är, mot bakgrund av det ovan sagda, att landskapet ska kunna lita på att lagtexter i Finland, oberoende av behörighetsfördelning och nationalspråk, är lika till sitt innehåll. Likaså ska lagförslag på remiss vara lika till sitt innehåll på finska och svenska, så att remissförfarandet behandlar båda nationalspråken lika.

Den rättsosäkerhet som är en konsekvens av det ovan beskrivna är oacceptabel. På Åland följer man den svenskspråkiga textens lydelse. Landskapsregeringen ser det som mycket oroväckande att man i flera fall inte upptäcker brister då man endast läser den svenskspråkiga texten. Ett bra exempel utgör lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda. 42 h § 2 mom. och 42 l § 1 mom. har delvis olika

lydelser på finska och på svenska. Då detaljmotiveringen på respektive språk i dessa fall stöder lagtexten, upptäcks bristerna endast genom en jämförelse av språkversionerna.

Denna rättsliga (bl.a. grundlagen 17 § samt 79 §, språklagen 30—31 §, lagen om Finlands författningssamling 11 §) och sedvanerättsliga självklarhet om lagars och förarbetens lika innehåll oberoende av nationalspråk, vilken är en grund för språkversionernas autentiskhet samt lika giltighet, uppfylls inte. Landskapsregeringen konstaterar att rättssäkerheten kräver att de existerande bristerna åtgärdas och att den här typen av fel och brister inte ska förekomma i framtida lagförslag och lagar.

Beslutet sänds till social- och hälsovårdsministeriet, riksdagsledamot Mats Löfström, Finlands riksdag, justitieministeriet, justitiekanslersämbetet, Folktinget, språkrådets sekreterare Niclas Slotte, generalsekreterare, språkrättsråd Corinna Tammenmaa och Självstyrelsepolitiska nämnden.
